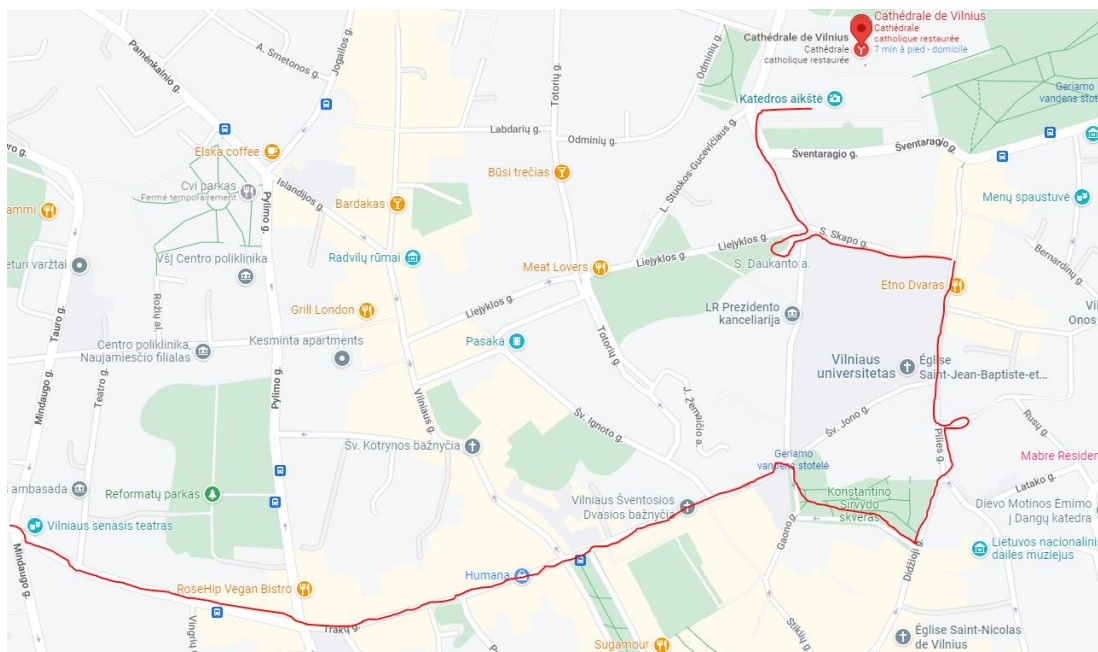

Prancūzų kultūros pėdsakais Vilniuje

Veikiausiai, prancūzai, kaip kryžiuočių ar kalavijuočių ordino kovotojai, Vilnių yra pasiekę ir anksčiau, tačiau įvardyti konkrečius prancūzus atvykėlius pradėdame turbūt nuo 15 a. Vienas pirmųjų yra aukštos kilmės riteris Žilberas Lanua, lankęsis Lietuvoje 15 a. pradžioje ir palikęs įdomių prisiminimų. Kiti vėliau Vilniuje gyvenę ar svečiavęsi labai svarbūs prancūzai: varpų liejikas Jonas Delamarsas, karalius Henrikas Valua, gamtininkas profesorius Emanuelis Žiliberas, karvedys Napoleonas, rašytojai Stendalis ir Romanas Gari.

Su Prancūzija klostėsi keliakrypčiai ryšiai: prancūzų kultūra per jos tekstus, asmeninius ryšius, per lenkų kultūrą darė vilniečių gyvenimui pozityvią įtaką. Panašiai ir pabėgę į Prancūziją nuo karų ar persekiojimų lietuviai turtino prancūzų meną ir mokslą.

Dalykas: integruota prancūzų k., lietuvių k. ir istorijos pamoka. / **Trukmė:** 1 val. 30 min. / **Erdvė:** Vilniaus senamiestis ir Naujamiestio prieigos

Įvadinė pamokos dalis – tikslai:

- Pristatyti mokiniams prancūziškąjį maršrutą Vilniuje: supažinti su svarbiausiais Vilnių aplankiusiais prancūzais, jų darbais, vietomis, kur jie apsistojo Vilniuje.
- Įtvirtinti pagrindinę prancūzų kalbos leksiką, nusakančią pagrindinius objektus ir maršrutus mieste.
- Pateikti svarbiausias Vilniuje plitusias prancūziškas idėjas, svarbių tekstų ištraukas.
- Labai trumpai pristatyti ir lietuvių, dirbusius ir kūrusius Prancūzijoje.

Klausimai mokiniams: Ką jie žino apie konkrečias istorines asmenybes: Joną Delamarsą, karalių Henriką Valua, Napoleoną, Standalį? Ar žino populiariausias idėjas ir madas, atkeliavusias iš Prancūzijos? Ar jie žino prancūzams svarbius pastatus Vilniuje?

Veikla / Maršrutas

Valdovų rūmai

Pasiuntinys, keliautojas, Lietuvos pristatytojas **Žiliberas Lanua**.

Čia verta paminėti teutonų ordino atstovą, entuziastingą karį, pasiuntinį Žilberą Lanua, kuris pirmą kartą lankėsi Vilniuje, taip pat ir Žemutinėje pilyje, 1413–1414 m. Mums įdomūs jo prisiminimai, padedantys atkurti tuometinės Lietuvos vaizdą prancūzo akimis. Lietuvą jis apibūdino kaip daugiatautę, mažai apgyvendintą šalį, kurioje vyrauja miškai ir ežerai, nelabai dailiuose miestuose prabanga išsiskiria mūrinės bažnyčios ir didikų pilys. Prancūzas mini ir mūsų valdovų dosnumą.

Pirmasis išrinktasis, bet Lietuvai nelabai padėjęs karalius **Henrikas Valua**.

Mirus bevaikiam Lietuvos ir Lenkijos valdovui Žygimantui Augustui, pirmą kartą Lietuvos valdovą reikėjo rinkti. Galingiausios Europos ir Rusijos dinastijos buvo suinteresuotos valdyti Lietuvą ir Lenkiją, bet didikai po nedidelių dvejonių išsirinko Henriką Valua, kuris buvo Lietuvos Didysis kunigaikštis, Lenkijos karalius, o vėliau mirus jo broliui tapo Prancūzijos valdovu Henriku III. Lietuvą ir Lenkiją jis valdė nuo 1573 m. iki 1574 m. (keletą mėnesių).

Henrikas Valua nebuvo geras Abiejų Tautų Respublikos valdovas, nes daugiau laiko nei valstybės valdymui skyrė pokyliams ir šokiams, o mirus jo vyresniajam broliui pabėgo į Prancūziją užimti jos sostą. Kita vertus, jo dėka Krokuvoje, o vėliau ir Vilniuje plito naujų šokių ir aprangos mados.

Vilniaus universitetas ir Prezidentūra

Vilniaus universitete, ypač Medicinos fakultetuose, 18 a. antrojoje pusėje dirbo nemaža prancūzų: gydytojai **Mykolas Renjė**, **Jokūbas Briotė**, gamtininkas **Žanas Emanuelis Žiliberas**, prancūzų kilmės Gardine gimęs **Augustas Bekiu**. Nuo 1797 m. Vilniaus universitete prancūzų kalba dėstoma kaip atskiras mokomasis dalykas. Beje, 19 a. prancūzų kalba tampa labai madinga, ja kalba turtingiausi Vilniaus žmonės, miesto aukštuomenė. Ir Vilniuje populiarūs prancūzų autoriai Volteras, Žanas Žakas Ruso, plintančios Didžiosios Prancūzijos revoliucijos idėjos paskatina pirmosios Europoje Gegužės 3 konstitucijos atsiradimą bei 1794 m. sukilimą prieš Rusijos imperiją.

Po Prancūzijos revoliucijos į valdžią atėjęs bene didžiausias visų laikų karvedys **Napoleonas**, nutaręs pulti Rusiją, 1812 m. entuziastingai priimamas Vilniuje Vyskupų rūmuose, dabartinėje Prezidentūroje. Lietuvos bajorai tikėjosi jo pagalbos atkuriant Lietuvos ir Lenkijos valstybę. Tačiau Napoleonas domėjosi miesto topografija ir kariniais įtvirtinimais. Vilniečiai surengė daug pokylių, procesijų, teatro pasirodymų, priėmimų Napoleono armijos garbei. Galima manyti, kad jie domėjosi prancūzų madomis, manieromis, elgesiu, džiaugėsi galimybe pabendrauti prancūzų kalba. Po pusės metų prancūzų armija vėl grįžo į Vilnių, tik jau po patirtų pralaimėjimų Rusijoje, išsekinta užkrečiamų ligų ir labai šaltos žiemos. Ir nors Lietuvoje didelių mūšių nevyko, Vilniuje liko didžiausia Napoleono karių kapavietė Europoje.

Pilies g. 16

Tai vienas iš geriausiai įrengtų namų šioje svarbioje gatvėje. Čia su pertraukomis 1662–1690 m. gyveno žymus prancūzas, bene žymiausias Lietuvoje varpų ir patrankų liejikas **Jonas Delamarsas**. Jis gyveno čia, o dirbo Pavilnyje, netoli garsiosios Pūskorių atodangos, vadinamojoje Pūškarnioje. Žinomi 32 Delamarso nuliedinti varpai, išlikę 21. Kai skamba kaimyninių katedros, šv. Jonų arba Petro ir Povilo bažnyčių varpai, tarsi girdime Prancūziją. Jų nesumaišysi su kitais dėl puošnumo, tvirtumo ir malonaus, melodingo skambesio.

Pilies g. 22

Kaip rodo atminimo lenta sienoje, 1781 m. čia įkurtas Medicinos fakultetas, Collegium medicum. Čia nuo pat pradžių dirbo nemaža prancūzų gydytojų. Mums dar svarbu tai, kad palyginti nedideliame 200 kvadratinių metrų plote žymusis prancūzų botanikas **Emanuelis Žiliberas** augino apie 2000 augalų rūšių, stovėjo ir šiltnamius, klestėjo ypač gausi Sibiro augalų kolekcija. Žiliberas, galima sakyti, taikydavo įtraukųjį ugdymą: savo botanikos kursą skaitydavo pavasarį, o studentai turėjo aktyviai stebėti besiskleidžiančius augalus ir savo stebėjimus apibendrinti mokslškai. Emanuelis Žiliberas tyrinėjo ir laukinę Lietuvos florą, lygino ją su prancūziškąja, suteikė pavadinimą ne vienai čia atrastai augalų rūšiai. Darbštus, talentingas mokslininkas galbūt buvo per daug progresyvus Vilniaus visuomenei: taikydavo mokslo ir mokymo naujoves ir už tai ne visada sulaukdavo įvertinimo – jo knygos buvo kritikuojamos, atiduodamos kaip makulatūra tabako fabrikui...

Literatų gatvės galerija

Čia galima rasti bareljefą / inkliuzą, skirtą Lietuvos diplomatui, padėjusiam pasiekti šalies pripažinimą po Pirmojo pasaulinio karo Oskarui Milašiui. Milašius buvo taip pat ir poetas mistikas, modernistas, pažįstamas ir pripažįstamas XX a. pradžios Paryžiaus įžymybių. Čia yra ir inkliuzas, skirtas žymiajam filosofui Žanui Poliui Sartrui, kuris su žmona rašytoja Simone de Beauvoir 1965 m. lankėsi Lietuvoje.

Reiktų paminėti ir kitus lietuvius, dariusius įtaką Prancūzijos mokslui ir menui. Pasaulyje pripažintas viduramžių dailės tyrinėtojas, diplomatas Jurgis Baltrušaitis (jaunesnysis). Semiotikos mokyklos Paryžiuje įkūrėjas Algirdas Julius Greimas, taip pat ir semiotikos mokslo kūrėjas, mitologas, kalbininkas. Lenkų ir lietuvių kilmės didikas, kunigaikščių Giedraičių palikuonis, rašytojas, politikas Jieržis Giedroycas, padėjęs pokario Europai išspręsti politinius nesutarimus. Paryžiuje sėkmingai kūrė skulptorius Antanas Mončys, pripažinimo sulaukė dailininkas Vytautas Kasiulis, geriausiose Paryžiaus koncertų salėse tebeskamba pianistės Mūzos Rubackytės atliekami kūriniai...

Didžioji g. 1

Mes esame priešais Prancūzų institutą Lietuvoje. Kaip matome iš atminimo lentos, žymus prancūzų rašytojas **Stendalis** (tikrasis vardas Henri Marie Beyle) 1812 m. kartu su Napoleonu lankėsi Vilniuje ir apsistojo šiame name. Stendalis tuomet dar nebuvo įžymybė, tik kariuomenės intendantas, už tiekimą, korespondenciją, atsakingas asmuo. Traukdamasis su Napoleonu jis matė badaujančius ir mirstančius prancūzų karius, tie vaizdai atsispindėjo požiūryje į karą, išreikštame

vėlesnėje kūryboje. Viešėdamas Vilniuje jis parašė laišką savo seserei Paulinai, kuris yra išlikęs ir saugomas Grenoblio muziejuje.

Basanavičiaus ir Mindaugo g. sankryža

Basanavičiaus g. 16 name vaikystėje gyveno Romanas Kacevas, vėliau persikėlęs į Prancūziją ir čia tarnavęs kaip karo lakūnas Antrajame pasauliniame kare, vėliau buvo diplomatu, o dar vėliau, galbūt ir mamos beatodairiško tikėjimo dėka, tapo žymiu rašytoju **Romanu Gari**. Jis vienintelis laimėjęs prestižinę Gonkūrų premiją du kartus (antrą kartą ne savo pavarde prisidengęs). Vilniuje, kaip ir kitose Europos sostinėse, yra Gari gerbėjų klubas, kurio iniciatyva, parėmus Litvakų fondui ir netoliese įsikūrusiems „Lietuvos geležinkeliams“, pastatytas paminklas rašytojui. Kodėl čia pavaizduotas laikantis batų berniukas, paaiškins citata iš labai žinomo autobiografinio romano „Aušros pažadas“:

„Je mangeai pour ma bien-aimée un soulier en caoutchouc.”

„Suvalgiau dėl savo mylimosios kaliošą.”

Apibendrinimas, vertinimas, įsivertinimas (5 min.)

[Galima minėti ir aplankyti šiuos objektus, perteikti jų istoriją](#)

Šv. Onos bažnyčia, Bernardinų kapinės, Antakalnio kapinės, Šiaurės miestelis.

[Rekomenduojami susipažinti terminai](#)

Gegužės 3 konstitucija, Medicinos fakultetas, Prancūzų institutas Lietuvoje, Gonkūrų premija, semiotika.

Užduotys prancūzų kalba , kurias galima atlikti pamokos metu arba po užsiėmimo.

Choisissez ou finissez les phrases

1. Le premier français Guillebert de Lannoy visite la Lituanie en (année) . Il est (roi, voyageur, diplomate). Sa visite a lieu (au château inférieur , au château supérieur, au tour de Gediminas).

C'est

2. C'est(nom, prénom), roi de la France, roi de la Pologne et Grand-Duc de la Lituanie.

Il est Grand-Duc de la Lituanie.....(année)

3. A l'Université de Vilnius on commence à enseigner la langue française depuis(année)

4. Napoléon visite la Lituanie pour la première fois en(année). Sa visite a lieu (À l'Hôtel de ville, au Palais présidentiel)

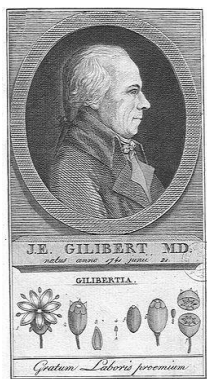
C'est, empereur des français.

5. Joannes Delamars, fondeur des cloches a demeuré la rue, nr.....

La maison de

6. La faculté de médecine était la rue, nr..... Ici, le botaniste Jean Emmanuel Gilibert travaille et s'occupe de plus de 200 espèces de plantes.

Le botaniste(nom, prenom)

7. C'est la rue

Oscar Milosz est lauréat du prix Nobel de 1980, il est

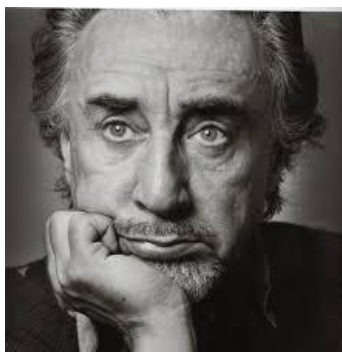
Il a dit „Je suis un poète lituanien écrivant en français”

8 . C'est la rue

Sur la mur de l'

9. Au carrefour des rues Mindaugo et Basanavičiaus il y a (la statue d'un garçon avec un soulier en caoutchouc, la statue d'un soulier en caoutchouc)

C'est, écrivain français.

Užduotys žodyno ir gramatikos įtvirtinimui:

<https://learningapps.org/watch?v=pb76s062n22>

<https://learningapps.org/watch?v=pgvh2tncc22>

<https://learningapps.org/watch?v=pg9xsuroa22>

parengė prancūzų k. mok. Edita Dailidienė ir lietuvių k. mok. Giedrė Vaišnoraitė